

Cirkulärnr: 1998:201
Diariernr: 1998/3103
Handläggare: Annika Gustafsson
Sektion/Enhet: Civilrättssektionen
Datum: 1998-12-18
Mottagare: Kommunstyrelsen - gemensam kommunadministration
Miljö- & hälsoskyddsförvaltningen
Stadsbyggnad, plan- och byggnadsnämnd
Konsumentrådgivning
Räddningstjänst
Äldre/Handikappomsorg
Individ/Familjeomsorg
Grundskola, Gymnasieskola
Fastigheter
Gatukontoret
Fritidsförvaltningen
Rubrik: Utökat skadeståndsansvar för kommunal rådgivning

Civilrättssektionen
Annika Gustafsson

1998-12-18

Kommunstyrelsen - gemensam
kommunadministration
Miljö- & hälsoskyddsförvaltningen
Stadsbyggnad, plan- och byggnadsnämnd
Konsumentrådgivning
Räddningstjänst
Äldre/Handikappomsorg
Individ/Familjeomsorg
Grundskola
Gymnasieskola
Fastigheter
Gatukontoret
Fritidsförvaltningen

Utökat skadeståndsansvar för kommunal rådgivning

Den 1 januari 1999 ändras skadeståndslagen (1972:207). Ändringen innebär att en ny paragraf införs i 3 kap. 3 § skadeståndslagen¹. Den nya bestämmelsen finns införd i svensk författningssamling, SFS 1998:715. Den har följande lydelse.

”Staten eller en kommun skall ersätta ren förmögenhetsskada som vållas av att en myndighet genom fel eller försummelse lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Därvid skall särskilt beaktas upplysningarnas eller rådets art, deras samband med myndighetens verksamhetsområde och omständigheterna när de lämnades.”

Förarbetena till den nya bestämmelsen finns i prop. 1997/98:105, bet. 1997/98:LU27, rskr. 1997/98:277.

Bakgrund

I 3 kap. 2 § skadeståndslagen finns sedan länge (1972) den bestämmelse som stadgar ett särskilt ansvar för staten och kommunerna för personskada, sak-

¹ Den tidigare 3 § upphävdes genom SFS 1989:926.

skada och ren förmögenhetsskada, om skadan har vållats *genom fel eller försumelse vid myndighetsutövning*.

Vad som i den bestämmelsen föreskrivs om "kommun" gäller också lands-ting, kommunalförbund, församling och kyrklig samfällighet, se 3 kap. 2 § 2 st.

Myndighetsutövning

Möjligheten för enskilda att erhålla skadestånd p.g.a. felaktigt eller försumligt handlingssätt hos kommunala myndigheter har tidigare knutits till begreppet "myndighetsutövning". Enligt förarbetena till skadeståndslagen (prop. 1972:5 sid. 502) omfattar det beslut och åtgärder från det allmännas sida som är ett uttryck för samhällets rätt att utöva makt över medborgarna. I skadeståndslagen har använts begreppet "vid myndighetsutövning" för att beteckna alla sådana beslut och åtgärder som antingen självständigt utgör myndighetsutövning eller står i ett nära samband med myndighetsutövningen. Med detta avses åtgärder som kan ingå endast som ett led i myndighetsutövningen men som är reglerade av offentlighetsrättsliga föreskrifter och direkt kan få rättsliga konsekvenser för den enskilde medborgaren. Exempel på sådana är olika förberedande åtgärder inför ett beslut. Begreppet innefattar också vissa andra handlingar som kan stå i ett mycket nära tidsmässigt och funktionellt samband med myndighetsutövningen. Skador som uppkommit vid offentlig verksamhet men där denna verksamhet inte uppvisar några karakteristiska offentlighetsrättsliga drag har uteslutits från tillämpningsområdet för denna bestämmelse.

Detta är bakgrunden till att Högsta domstolen (HD) i några avgöranden funnit att t.ex. information från en myndighet inte varit skadeståndsgrundande fastän den varit felaktig. De fall som nämns i förarbetena till den aktuella lagändringen är NJA 1985 sid. 696 och NJA 1987 sid. 535. Det första fallet gällde en felaktig upplysning som lämnats av ett gatukontor om VA-anslutning beträffande en fastighet. Det sistnämnda rättsfallet avsåg ett pressmeddelande från Konsumentverket vilket innehöll missvisande uppgifter rörande värdet av vissa lackskyddsmedel för bilar. HD ansåg i de nämnda fallen att de uttalanden som gjorts saknade det samband med myndighetsutövning som krävdes för att paragrafen skulle vara tillämplig. Det medförde att det allmänna i de angivna fallen gick fritt från skadeståndsskyldighet.

Informationsansvaret utvidgas för myndigheterna

Innebörden av den nya bestämmelsen i 3 kap. 3 § skadeståndslagen är att det *inte* krävs något samband mellan myndighetsutövning och en felaktigt lämnad uppgift från en myndighet för att myndigheten skall kunna bli skadeståndsskyldig.

Skadeståndskommittén hade föreslagit att vissa upplysningar, råd- eller andra meddelanden inte skulle kunna ådra kommunen skadeståndsansvar. Det var sådana uppgifter m.m. som lämnades som ett led i affärsverksamhet, egendomsförvaltning, undervisning, vård eller omsorg. *Dessa undantag kom*

inte att föras in i den nya bestämmelsen. Följaktligen gäller den nya regeln alla typer av upplysningar, råd eller andra meddelanden från kommunens samtliga förvaltningar.

I propositionen påpekas att myndigheterna kan få anledning att iaktta en större varsamhet med konkreta upplysningar till enskilda och vid osäkerhet förse upplysningar med reservationer. Utvidgningen av skadeståndsansvaret för felaktig information får då den förebyggande effekt som lagstiftaren avsett.

Avgränsningen av ansvaret

Skadeståndsansvaret för felaktig myndighetsinformation gäller även om informationen lämnats av enskilda företag till vilka myndighet delegerat viss förvaltnings- eller myndighetsverksamhet. I propositionen framhålls att det finns anledning att särbehandla information från myndigheter och sålunda behandla enskilda företag lika, oavsett på vems uppdrag det handlar.

Felaktig myndighetsinformation kan orsaka mycket stora skador om den ges omfattande spridning via radio, TV eller tidningar. Enligt lagens förarbeten bör en myndighet svara även för den skada som kan uppstå p.g.a. sådan omfattande spridning av felaktig information. Har det däremot varit fråga om korrekt myndighetsinformation, vilken förvanskats vid spridning i massmedia, bör givetvis det allmänna inte ansvara för de skador som kan uppkomma.

Särskilda skäl

Vid bestämmelsen om utvidgat skadeståndsansvar för felaktig myndighetsinformation har det markerats att skadeståndsansvar inte skall komma i fråga i samtliga fall då en myndighet lämnar felaktig information som orsakar skada. För att utlösa det särskilda skadeståndsansvaret bör det krävas att det finns "särskilda skäl" för det. Enligt förarbetena är särskilda skäl t.ex. att den enskilde har förlitat sig på ett auktoritativt besked från en myndighet och till följd därav, utan egen skuld, fått sin ekonomi märkbart försämrad.

De kommunala myndigheterna har som en av sina främsta uppgifter att tillhandagå allmänheten med information. Detta följer bl.a. av förvaltningslagen samt en mängd speciallagstiftning på olika specialreglerade områden såsom miljö- och hälsoskyddsområdet, plan- och byggnadsväsendet samt socialtjänsten. Det är givet att alla felaktigheter som kan förekomma i detta enorma informationsflöde inte rimligen kan vara skadeståndsgrundande se prop. 1997/98:105 sid. 37 ff. Där sägs bl.a. att det finns *större anledning* att det allmänna skall bära ett skadeståndsansvar när en myndighet lämnar *konkret och preciserad information* om innehållet i föreskrifter eller andra bestämmelser än om informationen som lämnas utgörs av allmänt hållna upplysningar. Det finns också särskild anledning till skadeståndsansvar om uppgifterna har stor genomslagskraft och om de är ett uttryck för makt eller auktoritetsutövning. Det sägs vidare att information som lämnas av en behörig myndighet ofta har den senare karaktären.

Det bör normalt krävas att det finns någon konkret omständighet som gör att det finns särskild anledning för den enskilde att i det speciella fallet lita på att informationen är korrekt. I annat fall bör kravet på särskilda skäl för skadeståndsskyldighet sällan kunna anses uppfyllt. Som särskilda skäl för skadeståndsansvar bör det också krävas att information inte kan fås varifrån som helst. Om uppgiften utan stora problem kan kontrolleras någon annanstans av den som har tagit emot den, är det en omständighet, som enligt lagstiftaren, talar mot ett skadeståndsansvar. Liksom i de fall som gäller skadestånd p.g.a. fel eller försummelse vid myndighetsutövning har det betydelse *vem* hos en myndighet som lämnar informationen. Det är alltid myndigheten som sådan som svarar för den felaktiga informationen och inte den enskilde tjänstemannen, om skada inträffar. I propositionen exemplifieras detta med att det självfallet finns större anledning att förlita sig på information som lämnas t.ex. av en ansvarig handläggare än av "en sekreterare utan ansvar för något särskilt sakområde vid myndigheten".

Omständigheterna under vilka informationen lämnats

Om en tjänsteman uttalat sig med stor bestämdhet om någon konkret omständighet bör det kunna vara skadeståndsgrundande om uttalandet är felaktigt. Detsamma gäller om en tjänsteman på något särskilt sätt har uttalat att de uppgifter han lämnar är korrekta eller på annat sätt ger sken av att de är kontrollerade. Om informationen är mer vag eller lämnas med reservationer bör den däremot knappast kunna grunda skadeståndsskyldighet för det allmänna.

En myndighet som på eget initiativ lämnar konkret information har större ansvar för informationens korrekthet än om denna lämnas utan tillfälle till förberedelse som svar på en ställd fråga eller i förbigående under ett vanligt samtal. Vid bedömningen av myndighetens ansvar skall man också ta hänsyn till om den informationslämnande tjänstemannen fått klart för sig vikten av att den information han lämnar är korrekt.

Olika ansvar för olika myndigheter

Det anses finnas större anledning att fästa sig vid preciserad information som lämnas av en myndighet med en uttalad "expertstatus" än vid information från en myndighet med mycket vida och övergripande ramar för sin verksamhet. I propositionen saknas vägledande exempel från det kommunala området. Det torde inte vara allt för långsökt att till expertmyndigheter räkna bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnder, räddningsnämnder, socialtjänsten och skolan.

Som exempel på myndigheter med ett särskilt stort ansvar för sin informationsgivning nämns domstolarna. Av det sagda följer sannolikt att även andra rättsvårdande myndigheter anses ha stort ansvar för uppgiftslämnande. Till dessa hör polisen, åklagar- och kronofogdemyndigheterna.

Sambandet skadeorsak – skada

Det är den skadelidande som har att visa att den felaktiga informationen har lämnats p.g.a. fel eller försummelse från myndighetens sida. Vidare krävs i enligt med allmänna skadeståndsrättsliga principer, att den skadelidande kan bevisa att viss felaktig information har orsakat den påstådda skadan. Detta orsaksamband måste också vara adekvat. Med det senare avses att skadan så att säga skall vara en naturlig följd av den felaktigt lämnade informationen. En skadelidande har också enligt de allmänna skadeståndsrättsliga principerna att så långt som möjligt försöka *begränsa sin skada*. Det medför att den enskilde kan vara tvungen att kontrollera en erhållen uppgift innan han rättar sig efter den. Givet är att den skadelidande också måste kunna bevisa vilken ekonomisk skada han lidit, men detta följer samma principer som i all annan skadeståndsrättslig praxis.

Skadeståndsansvaret gäller endast s.k. ren förmögenhetsskada. Sådan definieras som en ekonomisk skada utan samband med sak- eller personskada. Det innebär att om ett felaktigt råd leder till person- eller sakskada så ersätts inte detta enligt förevarande paragraf.

Ikraftträdande

Bestämmelsen i 3 kap. 3 § skadeståndslagen träder i kraft den 1 januari 1999. I enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer bör den tillämpas i fråga om skadefall som inträffar efter ikraftträdandet. Vad som avses med detta har inte närmare klargjorts i propositionen. Det torde dock innebära att den felaktiga informationen, för att vara skadeståndsgrundande, bör vara given efter den 31 december 1998.

Kurser

Under våren kommer viss kursverksamhet att anordnas rörande nyheterna i skadeståndsrätten. Meddelande om tidpunkt för kurserna kommer senare.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av förbundsjuristen Annika Gustafsson, tfn. 08/772 41 00.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Civilrättssektionen

Hans Ekman

Annika Gustafsson